

پیرمیں سورہ فاتحہ الکتاب

احسان باقری دانا جہز دانہ - ایر حسین شیرزاد

سرشناسه	:	باقری دانا، احسان، ۱۳۷۴ -
عنوان و نام پدیدآور	:	سیری در سوره فاتحه الكتاب/ احسان باقری دانا، جهز دانی، امیرحسین شیرزاد.
مشخصات نشر	:	تهران: موسسه آموزشی تالیفی ارشدان، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	:	۳۹۰ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۹۹۵-۴۶۴-۳
وضعیت فهرست نویسی	:	قیفا
یادداشت	:	کتابنامه: ص. ۲۸۲-۲۹۰؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	:	تفاسیر (سوره فاتحه)
موضوع	:	تفاسیر شیعه -- قرن ۱۴
موضوع	:	Qur'an -- Shiite hermeneutics -- 20th century
شناسنامه	:	شیرزاد، امیرحسین، ۱۳۷۴ -
رده بندی کنگره	:	۱۲/۱۰۲BP
رده بندی دیسک	:	۲۹۷/۱۸
شماره کتابشناسی	:	۵۸۷۹۶۸۱

مؤسسه آموزشی تالیفی ارشدان

سیری در سوره فاتحه الكتاب
احسان باقری دانا، جهز دانی، امیرحسین شیرزاد
آموزشی تالیفی ارشدان

اول

اول ۱۳۹۸

www.irantypist.com

www.irantypist.com

۹۷۸-۶۰۰-۹۹۵-۴۶۴-۳

۱۰۰۰

www.arshadan.com

www.arshadan.net

۰۲۱۴۷۶۲۵۵

۴۰۰۰۰ تومان

■ نام کتاب:

■ تألیف و ترجمه:

■ ناشر:

■ ویرایش:

■ نوبت چاپ:

■ حروفچینی و صفحه آرایی:

■ طراح و گرافیکست:

■ شابک:

■ شمارگان:

■ مرکز خرید آنلاین:

■ مرکز پخش و توزیع:

■ قیمت:

فهرست مطالب

۱۳.....	مقدمه
۲۰.....	تمایزات و تشابهات انسان و حیوان
۲۸.....	بینش‌ها و گرایش‌ها
۳۷.....	مبنای سیر بحث در کتاب
۳۹.....	عرفان
۴۳.....	تربیت
۴۹.....	اخلاق
۵۶.....	جنبه‌ی نگارش کتاب
۵۹.....	سخن آغازین
۶۳.....	اهمیت تدبیر در آیات قرآن کریم
۶۷.....	اساس قرآن
۷۳.....	اسماء سوره‌ی حمد
۷۵.....	فاتحه به چه معناست؟
۷۷.....	فضیلت سوره حمد
۸۱.....	معنای «استعاذه»
۸۹.....	«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (۱)»
۹۸.....	ویژگی «الله»
۱۰۲.....	روایات وارده در باب اسم «الله»
۱۰۴.....	صفات «رحمن و رحیم»
۱۱۲.....	روایات در باب صفات «رحمن» و «رحیم»
۱۱۳.....	آیا «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» از آیات سوره‌ی حمد است؟

تکرار «بسم الله الرحمن الرحيم» در هر سوره با مضامین همان سوره مطابقت دارد.	۱۱۵
رسالت نام‌های خداوند در سوره‌ی حمد	۱۱۶
اسم الهی و آفرینش	۱۱۷
روایت در باب آیه‌ی شریفه‌ی «بسم الله الرحمن الرحيم»	۱۱۸
شکوائیه از بی‌حرمتی	۱۲۱
ساخت خداوند	۱۲۴
ساخت شیطان	۱۳۳
نهی قرآن کریم از شیطان رجیم	۱۴۱
روایت بسم الله	۱۴۶
معنای «انزل» و «تنزیل»	۱۵۳
ابلاغ و رسالت پیامبران	۱۵۸
انبیاء (علیهم السلام) و رندگان بشری	۱۶۱
معجزه جاویدان	۱۶۳
قرآن مبنا است.	۱۶۸
تأثیر تهجد شبانه در قلب سلیم	۱۷۶
روایات در باب اهمیت و آثار نماز شب	۱۷۹
محب خلق و خدا	۱۸۰
هدف عبادت	۱۸۶
فلسفه‌ی آفرینش از نگاه فلاسفه	۱۹۲
روایات در باب هدف از خلقت انسان	۱۹۸
ترس از خدا یا خلق	۲۰۱
روایات در باب خوف از خداوند	۲۰۶
یاد خدا آرامش‌بخش دل‌ها	۲۰۷

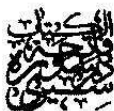
۲۱۴	روایات در باب "فناعت"
۲۱۴	اضطراب مانع آرامش
۲۲۰	توبه‌ی حقیقی
۲۲۱	«الحمد لله رب العالمین (۲)»
۲۲۴	معنای «حمد»
۲۲۶	معنای «رب»
۲۲۸	معنای «عالمین»
۲۲۹	نشنا بودن پروردگار
۲۳۰	تفسیر، از مسر (عابه السلام)
۲۳۳	روایات باره‌ن آیه، شریفه‌ی «الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ»
۲۳۸	وجوه مختلف تکرار الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
۲۴۰	تفسیری از معصوم (علیه السلام)
۲۴۳	«مالک يوم الدين (۴)»
۲۴۷	معنای «مالک»
۲۵۰	واکاوی در کلمه‌ی «مالک»
۲۵۱	مالکیت
۲۵۲	«يوم الدين»
۲۵۳	نقش و یاد معاد در هدایت و تربیت
۲۵۷	روایات در باب آیه‌ی شریفه‌ی «مالک يوم الدين»
۲۵۷	«ایاک نعبد و ایاک نستعین (۵)»
۲۷۳	قرآن وسیله‌ای برای تقرب به درگاه الهی
۲۷۶	مشتاق قرب الهی
۲۷۹	عشق الهی: (عشق حقیقی - عشق مجازی)
۲۸۵	فرق بین عبودیت عبد در برابر مولی و عبودیت بندگان نسبت به خدا

۲۸۶	سیر علم تا عمل
۲۸۹	شناخت
۲۹۴	سوفیسم و نسبیت گرایی
۲۹۶	معنای «حقیقت»
۲۹۸	شک گرایی
۲۹۹	امکان شناخت از منظر اسلام و اندیشمندان مسلمان
۳۰۰	عام حضوری و راز خطاناپذیری آن
۳۰۵	علم حصولی
۳۰۷	ابزار شناخت
۳۰۸	۱. حس
۳۱۱	۲. عقل
۳۱۳	۳. ترکیه
۳۱۴	منابع شناخت
۳۱۶	جهان بینی
۳۲۲	ایدئولوژی
۳۲۷	روایات در باب آیهی شریفه‌ی «ایاک نعبد و ایاک نستعین»
۳۲۸	روایات درباره‌ی "تسلیم قضای الهی بودن"
۳۲۹	«اهدنا الصراط المستقیم (۶)»
۳۳۵	تفاوت میان هدایت تکوینی و تشریعی
۳۴۰	چرا برخی راه کفر می‌پیمایند؟
۳۴۴	روایات در باب آیهی شریفه‌ی «اهدنا الصراط المستقیم (۶)»
۳۴۵	«صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ (۷)»
۳۵۸	راه گمراهان و خشم‌گرفتگان

روایات در باب آیهی «صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا	
الضَّالِّينَ».....	۳۶۴
خاتمه‌ی کتاب.....	۳۶۵
فهرست منابع.....	۳۸۵
الف) منابع عربی.....	۳۸۵
ب) منابع فارسی.....	۳۸۹

www.ketab.ir

◎ مقدمه

بسم الله الرحمن الرحيم

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَيْسَ لِقَضَائِهِ دَافِعٌ وَلَا لِعَطَائِهِ مَانِعٌ وَلَا كُضْنُهُ ضَنْعٌ صَانِعٌ وَهُوَ
الْجَوُّ الْوَاسِعُ. سُبْحَانَ اللَّهِ الْوَاحِدِ الْأَحَدِ الصَّمَدِ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ
كُفٌ أَحَدٌ. الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا يُعَادِلُ حَمْدَ مَلَائِكَتِهِ الْمُقَرَّبِينَ وَ أَنْبِيَائِهِ الْمُرْسَلِينَ وَصَلَّى
اللَّهُ عَلَى خَيْرَتِهِ مُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ الْمُخْلِصِينَ وَ
سَلَّمَ.^۱

«حمد و ثنایی که در این سوره آن چون ثنایای صبح بر نکست دهان گل خنده
زند و شکر و سپاسی که خواجگش آن چون نسیم صبا جعد و طره‌ی گل سنبل
شکند، ذات پاک کریمی را در احوالات لطایف کرمش نطق را نطق تنگ
آمده، قدیمی که عقل به بارگاه کبریا قدمش قدمی فرا پیش نهاد، بصیری که در
مشکات زجاجی بصر به چراغ ادراک پرو جلال، یقینش نتوان دید، سمیعی که
در دهلیز سمع از گنبدخانه‌ی وهم و خیال صامتای عظمتش نتوان شنید.
زواهر علوی را با جواهر سفلی در یک رشته‌ی ترتیب و حرداه کشید، نهاد آدم
را که عالم اصغرست از سلسله‌ی آفرینش در مرتبه‌ی آخری، و انبیا و ائمه را که جل
جلالُهُ و عَمَّ نوالُهُ و توالی.»^۲

۱ برگرفته از دعای امام حسین (علیه السلام) در روز عرفه، مفاتیح الجنان.

۲ مرزبان‌نامه، صص ۴، ۳.

حمد و سپاس خدایی را با قلم صنعش، جمیع خلائق را خلق کرده و آنان را غشای عدم تراکانده و لباس وجود بر قامتشان پوشانده و با نور هدایت خود، هدایتشان نموده و به دریای لطفش، پیامبران (علیهم السّلام) را فرستاده تا حجت بر بندگان تمام کند و به مسیر هدایتشان کشاند. نعمتی که مکمل نعمت عقل در اتمام حجت خداوند است.

درود و تحیات و سلام و صلواتی که از مهبّ انفاس رحمانی با نفحات ربّی قدس هم عنانی کند، بر روضه‌ی مطهر و تربت معطرِ خواجه‌ی وجود و نخبه و بناوه‌ی نبیّ ما هُوَ مَوْجُود که رحمت از سدّنه‌ی خوابگاه استراحت اوست و روانِ خرم‌نهی خلوت‌سرای سلوّت او، رحمتش همه شب مشعله‌ی نور درفشاند و رخسارش برد نعلین به گیسوی حور افشاند، بر تعاقب ایام و لیالی متتابع و متوالی^۱.

سلام و صلوات بی‌شمار بر سید عالم، ابناء الله و خاتم انگشتی نبوت، صاحب مقام رسالت، شفیع درماندگان امت، حضرت رسول، محمد بن عبدالله (صلّ الله علیه و آله وسلم) و اهل بیت پاکشان (علیهم السّلام) که نورانیت مشعل هدایت از آنان است و ادامه‌دهنده‌ی مسیر نبوت همانانند.

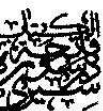
حمد و سپاس خداوند را که به لطف بی‌پایانش، قرآن را بر نبیّ مکرم خویش - صلوات الله علیه و علی آله - نازل فرموده که ریسمانی است محکم و آسمانی برای هدایت و امتناع از ضلالت که از یک سو به آسمان و عرش الهی متصل است و سوی دیگر آن به من و کرم حضرت حق، به سمت بندگان الهی

آویزان است که هر که بخواهد، هدایت شود و شکر نعمت به جای آورد تا مبادا از کفران کنندگان نعمت و غافلان امت باشد.

همانا قرآن، ثقل اکبر، ودیعه‌گزاردهی حضرت رسول (صلی الله علیه و آله و سلم) برای امت است که با اهل بیت عصمت و طهارت (صلوات الله علیهم) ریسمانی محکم و ناگستنی به سمت عرش الهی و بهشت جاویدان می‌باشند. وجه سمیه‌ی قرآن به ثقل اکبر هم، دشوار بودن فهم صحیح و برداشت صواب از آیات عرشیه‌ی آن است که به حق معصومین (علیهم السلام) مفسرین و شارحین آن کتاب آسمانی‌اند. همانا آن بزرگواران حقیقت مجسم و جسمانی قرآن کریم اند؛ حقیقتی که آیات الهی را در عمل و در قالب قول، فعل و تقریر به شیعیان و پیروانشان می‌آموزند؛ بلکه به تمام بشریت پیام الهی را ابلاغ می‌نمایند و چه دوراندیش آنان در شعار «لا حکم الا لله» سر داده‌اند و ندانسته و یا با غرض پلید، اهل بیت صلوات الله علیهم - را از قرآن جدا کردند؛ با آنکه این خود حجر قرآن است؛ چرا که قرآن بدون مفسر و شارح، محجور در میان امت است.

امت برای فهم قرآن، غافل از آنکه مفسرین واقعی کتاب الله چه کسانی‌اند، به تفسیر قرآن پرداختند. هر چند برخی در این مسیر، از کلام زبانی پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) و اهل بیت (علیهم السلام) استفاده کردند، ولی خیلی‌ها هم به دنبال سخنان و اقوال خود رفتند و بر غفلات خویش اصرار نمودند.

از این‌روی، در تفسیر و چگونگی تفسیر قرآن مجید، اختلافات کثیری رخ داده است؛ به‌گونه‌ای که به تعبیر حضرت علامه‌ی طباطبایی (ره) «میان مذاهب اسلامی هیچ جامعه‌ای، کلمه واحدی نمانده بود، جز دو کلمه «لا اله الا

الله و محمد رسول الله؛ وگرنه در تمامی مسائل اسلامی اختلاف پدید آمده بود؛ در معنای اسماء خدا، در صفات و افعال خدا، در معنای آسمانها و آنچه در آن است، در زمین و آنچه بر آنست و قضاء و قدر و جبر و تفویض و ثواب و عقاب و نیز در مرگ و برزخ و در مسئلهی بعث و بهشت و دوزخ و کوتاه سخن آنکه در تمامی مسائلی که با حقایق و معارف دینی ارتباط داشت، حتی اگر کوچکترین ارتباطی هم داشت، اختلافات مذهبی در آن نیز راه یافته بود و رتبه، در طریقه‌ی بحث از معانی آیات قرآنی متفرق شدند و هر جمعیتی برای خود تریه‌ای بر طبق طریقه‌ی مذهبی خود درست کرد^۱. این چنین آثاری ناشی از دوری از مکتب اهل بیت (علیه السلام) می‌باشد.

دوری از مکتب اهل بیت (علیه السلام) از سویی و از سوی دیگر، کثرت و گسترش حوزه و دامنه‌ی علم و همچنین قشری‌نگری‌ها و تعصبات جاهلانه، همگی سبب آن شد که در تفسیر قرآن، کتابت مختلفی به وجود آیند و هر یک، آیات قرآن را مطابق مکتب و مسالک خویش و سازگار با علم و سواد خویش تفسیر کنند؛ بلکه تطبیق دهند و مسائل مختلف آن را محمول قضایایی قرار دهند که آیات شریفه‌ی قرآن موضوع آن است و این همان بار کردن علم خویش بر قرآن و تفسیر به رأی‌های جاهلانه و گاه مغف‌ماند است و نه عرضی علم خود بر قرآن و کشف صحت و بطلان علوم خود با استناد از آیات الهی قرآن که مورد سفارش و تأکید ائمه (علیهم السلام) بوده‌است. همین گروه‌هایی، از همان سال‌ها و بلکه دهه‌های اوانی ظهور اسلام وجود داشته‌اند.